

Prečo umelecká hodnota a estetická hodnota nie sú zameniteľné termíny

Pomerne dlho bojovala časť akademickej obce proti termínu umeleckej hodnoty a označovala ho za zbytočný. Množstvo odborníkov – napríklad Dominic McIver Lopes majú za to, že umelecká hodnota je zlučiteľná s estetickou. Jedným z najdôležitejších protiargumentov je odmietanie estetickej koncepcie umenia.¹ Monroe Beardsley definuje umenie v medziach úmyslu vytvoriť objekt, ktorý poskytuje esteticky hodnotný zážitok a hodnota umeleckého diela je rovná hodnote estetického zážitku, ktorý má toto dielo kapacitu dodať.² Kritika tohto postoja sa opiera o dva hlavné body: za prvé je to existencia významných umeleckých diel, ktoré nemajú estetickú hodnotu a za druhé, že hodnota umenia nie je vyčerpaná či vyťažená estetickou hodnotou diela.³ R. Stecker predkladá návrh kde estetická hodnota tvorí časť umeleckej hodnoty a zároveň je autonómny termínom.

Podľa Louise Hansonovej môžeme odporcov umeleckej hodnoty rozdeliť do troch skupín v závislosti od tézy ku ktorej sa prikláňajú⁴:

- A) **Error theory/chybná teória umeleckej hodnoty** – táto teória úplne zavrhuje existenciu umeleckej hodnoty a tvrdí, že debaty, ktoré sa touto témou zaoberajú sú chybné, keďže sa odvolávajú na neexistujúci koncept.
- B) **Eliminativizmus umeleckej hodnoty** – táto skupina sa domnieva, že umelecká hodnota je presne to isté ako estetická hodnota. Zatiaľ čo zástancovia prvej skupiny sa domnievajú, že termín umelecká hodnota je mylný, pretože nič také neexistuje, eliminativisti sa domnievajú, že je zbytočný, keďže označuje to isté ako estetická hodnota.
- C) **Esteticizmus umeleckej hodnoty** – tento pohľad tvrdí, že všetky charakteristické znaky relevantné pre určenie umeleckej hodnoty, sú súčasťou rubriky estetickej hodnoty. Esteticizmus môžeme považovať za protiklad pluralizmu umeleckej hodnoty, ktorý tvrdí, že niekoľko rôznych druhov hodnôt – vrátane estetickej – sú čiastkové pre určenie umeleckej hodnoty diela. Na rozdiel od eliminativizmu, ktorý tvrdí, že umelecká hodnota je to isté ako estetická hodnota, zastáva esteticizmus názor, že estetická hodnota je jediným determinantom umeleckej hodnoty.

Hansonovej najväčším argumentom v prospech umeleckej hodnoty je tvrdenie, že umelecká hodnota nie je (na rozdiel napríklad od estetickej, zberateľskej, finančnej, politickej, morálnej, kognitívnej či dekoratívnej) *druhom* hodnoty. Každé umelecké dielo má, vraj, umeleckú hodnotu a nič čo umeleckým dielom nie je ju nemôže mať. Intenzita umeleckej hodnoty určuje to, aké *dobré* konkrétne umelecké dielo je a odlišuje ho od *zlých*.⁵ Umelecká hodnota tak nie je determinantom umenia, ale naopak. Umelecká hodnota tiež nie je závislá od ostatných *druhov* hodnôt, ktoré sú pre umelecké dielo iba čiastkovými determinantmi.

Stecker sa zaoberá otázkou ako je možné rozlíšiť umeleckú hodnotu od neumeleckých druhov hodnôt, ktoré dielo môže mať. Podľa neho je umelecká hodnota odvodená od úspešného úmyslu autora zrealizovaného v ich prácach mediované funkciami umeleckých foriem a žánrov, do ktorých

¹ STECKER, R 2012, 'Artistic Value Defended', *Journal Of Aesthetics & Art Criticism*, 70, 4, pp. 355-362

² BEARDSLEY, M 1982, 'The Aesthetic Point of View'

³ STECKER, R 2012, 'Artistic Value Defended', *Journal Of Aesthetics & Art Criticism*, 70, 4, pp. 355-362

⁴ HANSON, L 2013, 'The Reality of (Non-Aesthetic) Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 63, 252, pp. 492-508

⁵ HANSON, L 2013, 'The Reality of (Non-Aesthetic) Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 63, 252, pp. 492-508

dielo patrí. Navrhol test, ktorý má toto ozrejmiť: Musí jedinec pochopiť prácu, aby mohol oceniť jej hodnotu týmto spôsobom? Ak áno, jedná sa o umeleckú hodnotu.⁶

D. Lopes používa na zdiskreditovanie tohto termínu dve argumentatívne stratégie: *trivializovanie* hodnoty umenia spočíva v tom, že predstava umeleckej hodnoty zahŕňa priveľa druhov hodnôt. *Stratégia umeleckej formy* tvrdí, že neexistujú umelecké úspechy či výkony, iba obrazové, hudobné či literárne a preto nemôžeme odvodiť myšlienku umeleckej hodnoty z koncepcie umeleckého výkonu. Ďalej umelecké diela nie sú hodnotené ako kategória umeleckých diel, ale pod špecifickejšou kategóriou formy, alebo žánru a preto nemôžeme odvodiť myšlienku umeleckej hodnoty ani z koncepcie „umeleckého diela“ ako hodnotenej kategórie.⁷⁸

Podľa môjho názoru je termín umelecká hodnota dostatočne obhájený viacerými odborníkmi. Zjavne je to názor prevládajúci v odbornej obci zaslúžene. Dominic McIver Lopes sa vo svojom texte dopúšťa rovnakých chýb a bagatelizovania, z ktorých obviňuje pluralistov a v podstate všetkých, ktorí užívajú termín umelecká hodnota. Domnievam sa, že jeho názor bude aj naďalej považovaný za okrajový pokus o návrat k tradícií, ktorá predchádza umenie so snahou o neestetickosť a tým pádom potrebu o pomenovanie umeleckej hodnoty.

Zina Pankovičová

⁶ STECKER, R 2012, 'Artistic Value Defended', *Journal Of Aesthetics & Art Criticism*, 70, 4, pp. 355-362

⁷ STECKER, R 2012, 'Artistic Value Defended', *Journal Of Aesthetics & Art Criticism*, 70, 4, pp. 355-362

⁸ LOPES, DM 2011, 'The Myth of (Non-aesthetic) Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 61, 244, pp. 518-536

Bibliografia:

BEARDSLEY, M 1958, 'Aesthetics: Problems in the Philosophy of Criticism', Harcourt, Brace and World

BEARDSLEY, M 1982, 'The Aesthetic Point of View', Cornell University Press

HANSON, L 2013, 'The Reality of (Non-Aesthetic) Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 63, 252, pp. 492-508

HUDDLESTON, A 2012, 'In Defense of Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 62, 249, pp. 705-714

LOPES, DM 2011, 'The Myth of (Non-aesthetic) Artistic Value', *Philosophical Quarterly*, 61, 244, pp. 518-536

STECKER, R 2012, 'Artistic Value Defended', *Journal Of Aesthetics & Art Criticism*, 70, 4, pp. 355-362